

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Rafel Nadal
LA MALDICIÓN DE LOS PALMISANO

Copyright © by Rafel Nadal i Farreras, 2015
By Agreement with Pontas Literary & Film Agency
Translation Copyright © 2018 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-02212-4

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

RAFEL NADAL

PROKLETSTVO PORODICE
PALMIZANO

Prevela Sandra Nešović

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2018.

Ani. Silviji. Rakel.

* Belorotondo: izmišljeno mesto, koje se nalazi na okuciji pravog grada Lokorotondo

PROLOG

24. avgust 2012. godine, podne

Da je Gospod Bog hteo da na zemlju pošalje neki nagoveštaj o smaku sveta, sigurno bi izabrao ovaj užasni dan upravo u ovoj zabiti na jugu Italije. Zapravo, apokalipsa je sigurno već započela, jer u dva po podne 24. avgusta 2012. godine, kada smo stigli u Belorotondo, temperatura je već dosegla 39°C, a sve je ukazivalo na to da će i dalje rasti.

„Nemam dovoljno vazduha“, pobunio sam se tihim glasom, kako ne bih trošio snage više nego što je nužno, dok sam se istovremeno pitao šta kog vraga radimo tu, po najjačem suncu, u pustoj varoši u Apuliji, koja se uzdizala oko brda u koncentričnim krugovima.

Ana, moja supruga, nije mi ništa odgovorila. Napredovali smo sporo, vukući noge i trudeći se da sačuvamo ono malo snage. Uspinjali smo se neverovatno dugačkom ulicom, pod nemilosrdnim suncem, tražeći hladovinu ili neki procep između kuća, možda neku vrstu vidikovca okrenutog prema dolini, s nadom da bi tu mogla da prostruji makar trunčica vazduha. Kada bismo se zaustavili da povratimo snagu, takođe smo koristili priliku da malo produvamo majice natopljene znojem, koje su nam se lepile za leđa i bokove.

Naselje je delovalo napušteno. Još otkad smo izašli iz automobila, parkirano u podnožju, jedini znaci života svodili su se na par pasa, koji su dremali opruženi na starom otiraču, u senci kanti za smeće. Kada smo konačno stigli do kraja Korza 20. septembra, u najviši deo varoši, digitalni termometar objavio je da je temperatura upravo dostigla čitavih 40°C.

Taman smo bili hteli da odustanemo, potpuno kapitulirajući, kada smo skrenuli iza nekog ćoška i tamo ugledali mali trg. Bio je to prostrani vidikovac, koji se nadvijao nad dolinom, pružajući pogled na vinograde i maslinjake, sa veličanstvenom panoramom skoro sve do Jadranskog mora. Tri stabla rogača i dva hrasta carevali su u maloj oazi. U senci gustih i bujnih krošanja stajala su i dva spomenika prekrivena cvetnim vencima, s tračicama u bojama italijanske zastave. Tu su se takođe nalazile i dve klupe, poluoljuštene. Prvu je zauzimao starac koji je ili zadremao ili je bio žrtva toplotnog udara, koji ga je privremeno izbacio van igre: oči su mu bile sklopljene, glava nakrenuta u stranu, a usta poluotvorena; disao je gotovo neprimetno, kao da je zapao u večni san, a niko to još nije primetio. U svakom slučaju, na osnovu njegovog izgleda činilo se kao da više nikada neće moći da ustane. Pod njegovim nogama odmarao je pas, ispružen na isti način kao i svi mediteranski psi kada se domognu hladovine usred leta, u vreme kada sunce nemilosrdno prži; i sirota životinja takođe je izgledala kao da se nalazi u terminalnom stanju. Druga klupa bila je slobodna pa smo se na nju svalili mi, krajnje iznureni.

Čim smo se opustili, i mi smo malo odremali, omamljeni vrućinom i monotonim pojem cvrčaka koji su trljali stomake na granama rogača. Pola sata kasnije, uspeli smo da povratimo dah pa smo prišli vidikovcu na drugom kraju trga. Pogled na Itrijsku dolinu, zemlju trula*, sve do obale, bio je neprocenjiv; najlepši prizor koji smo videli od početka našeg putovanja. Ali ni s ove strane nije strujao ni dašak vazduha.

Ana se zadržala da snimi nekoliko fotografija. Ja sam se približio jednom od ona dva spomenika na središtu trga, a ispostavilo se da je to spomen-ploča posvećena nastradalima u Prvom svetskom ratu. Bio je to kameni podsetnik s ugraviranim imenima meštana koji su pali kao žrtve rata. Izbrojao sam četrdeset i dva imena, a čitanje tih sitnih slova sa spiska nanovo me je iscrplo: polovina poginulih nosila je isto prezime i bilo je očigledno da su pripadali istoj porodici – Palmizano.

Vođen sopstvenom intuicijom, požurio sam ka drugom spomeniku, koji je bio posvećen Drugom svetskom ratu. Na listi urezanoj u kamenu nije bilo nijednog Palmizana; pretpostavio sam da ni ta porodica, pa samim tim ni njihovo prezime, nisu preživeli kobni Prvi svetski rat.

* Trulo je tradicionalna rustična kamena nastamba kupastog krova, karakteristična za Itriju. (Prim. prev.)

Prokletstvo porodice Palmizano

Međutim, novo ponavljanje prezimena iznova me je nateralo da se na-
ježim: ovog puta, polovina mrtvih je pripadala porodici Konvertini.

Vratio sam se natrag, do onog prvog spomenika, pa sam pozvao i Anu.
Kada mi se približila, dočekaو sam je žalopojkom koju ona nije razumela:

„Bojim se da je u ovo mesto apokalipsa stigla još pre stotinu godina!“

„O čemu to govoriš?“

„Ma ništa, to su samo neka moja blesava razmišljanja. Pogledaj ove
jadne nesrećnike; više od polovine ih je iz jedne iste porodice“, a onda
sam počeo da čitam i naglas nabrajam imena pokojnika ovekovečena na
prvoj ploči: „Đuzepe Oronco Palmizano (1); Donato Frančesko Paolo
Palmizano (2); Silvestro Palmizano (3); Đanbatista Martino Palmizano
(4); Nikola Martino Palmizano (5); Đuzepe Vito Palmizano (6)...“

„*Ventuno... sono ventuno!*“, prekinuo me je duboki glas.

Vratili smo se nazad i ugledali onog starca kako se podiže s klupe.

Tako, u normalnom sedećem položaju, leđa odvojenih od naslona,
delovao je znatno viši, a njegov izgled više nije odavao onako nejak i ne-
siguran utisak. Lice mu beše izbrazdano borama, a pogled tako dubok da
je naprosto bio u stanju da zarobi čoveka i učini nemogućim da odvojite
oči od njega. I pas se istovremeno probudio, mada se i dalje izležavao,
sasvim opušteno.

„Ukupno ih je dvadeset i jedan!“, ponovio je na španskom. „Svi su
stradali kao žrtve Prvog svetskog rata. *La maledizione dei Palmizano!*“

Ana i ja smo razmenili iznenađene poglede pa sam zapazio da se i
u njoj probudila radoznalost. Vođeni nekim unutrašnjim porivom, ne
izgovorivši ni reč više, prišli smo klupi i seli pored starca, koji nam je
tad prvi put pomenuo postojanje prokletstva porodice Palmizano. Po
isteku narednih nekoliko sati, u toj nedodžiji na jugu Italije, ispostavilo
se da nam ta priča zapravo zvuči poznato.

PRVI DEO

Maledizione

PRVI SVETSKI RAT

Prvi koga je stigla smrt bio je Đuzepe Oronco Palmizano (1), najratoborniji od svih, a koji se najduže pripremao za tren kad će zatrebati otadžbini. Pao je 24. maja 1915. godine, dan nakon što je Italija objavila rat Austriji i priključila se savezničkoj koaliciji u Prvom svetskom ratu. Siroti Đuzepe Oronco je oduvek branio stav da borba na frontu predstavljala sjajnu priliku, koja ljude uči disciplini, očvršćava im karakter i omogućava da na najbolji način usmere mladalački višak energije. Bio je uveren da bojno polje predstavlja jedino mesto gde se surova sila izvršava u prirodnom i uređenom poretku. To je plemenita veština, imao je običaj da kaže.

Đuzepe Oronco bio je odan i pouzdan. Njegova mana bila je pak ta što je uvek bio spreman da sve nesuglasice rešava pesnicama. Ali uprkos toj spontanoj sklonosti ka nasilju, on uopšte nije bio loš. Bio je prvi iz porodice Palmizano koji je pojurio da se prijavi u vojsku i prvi koga su primili u dobrovoljačku četu, što je predstavljalo ogromnu čast za čoveka poreklom iz skrajnute varošice kao Belorotondo. Ubrzo je takođe bio i prvi koji se našao na frontu na Krasu, na severoistoku Italije, pa samim tim i prvi koji je osetio ukus borbe. Isto tako, prvi se iz svoje jedinice ponudio da krene u juriš na Austrijance, koji su se u tom početnom periodu rata samo povlačili. I naravno, prvi je dobio i metak u grudi, pravo u grudnu kost. Kada je postao svestan udara, sličan zvuku sudara dva metalna predmeta, praćen prilično neprijatnim osećajem pečenja, pomislio je da mu je metak samo okrznuo dugmad na uniformi, pa je jednostavno pokušao da nastavi dalje. Ali noge ga više nisu slušale, kolena su ga za tren oka izdala i Đuzepe Oronco je pao kao pokošen. Kada su

Austrijanci uzvratili napad, vojnik s uvijenim brčićima prešao je preko njega i usput mu zario bajonet u srce, ali jadnička tad već više ništa nije bolelo; život je malo pre toga potpuno iscurio iz njega. Prvi Palmizano je izdahnuo uz tu nezahvalnu čast da bude jedan od prvih Italijana palih u boju, odmah prvog dana rata protiv Austrijanaca. I baš tog dana trebalo je da napuni dvadeset i dve godine.

Donato Frančesko Paolo (2) bio je drugi po redu. On je bio najveći strašljivac u porodici i sve bi dao da izbegne mobilizaciju. Nije imao vremena čak ni da iskusi sve užase u rovovima: i on se od života oprostio na Krasu, krajem leta, kao žrtva granate kopnene vojske koja je branila pogranični grad Goricu. Nedugo zatim nastradao je i Silvestro (3), izrešetan pucnjima iz novih austrijskih mitraljeza, koji su oktobra 1915. godine naprosto kosili trupe koje su bezuspešno jurišale na brdo kod Lucije na severoistočnoj granici Italije. Smešteni u osmatračnicama udaljenim od prve linije vatre, italijanski oficiri ispijali su čaj iz porcelanskih šoljica, koji im je servirala posluga u rukavicama, pa su odatle izdavali naređenja o slanju trupa, četu za četom, u napad na planinu. I tako sve dok lično general Luidi Kadorna, vrhovni zapovednik Italijanske vojske, uprkos tome što nikada nije shvatio uzaludnost masakra, nije proglasio ofanzivu okončanom. Eto, tako je kraju privedena i Treća bitka na Soči, reci uglavljenoj među velelepne planine, vrlo blizu granice s Austrougarskim carstvom, a za koju u Belorotнду dotle nisu bili ni čuli.

Blizance je stigla najužasnija smrt. Kada su bili mali, Đanbatista Martino Palmizano (4) i Nikola Martino Palmizano (5) nisu podnosili da ih isto-
vetno odevaju. Bili su očajni kad bi ih žene zaustavile na ulici, pomazile ih i naglas istakle koliko im je veliko zadovoljstvo videti ih tako zajedno, „tako cakane i potpuno iste kao dve kapi vode“.

Kada su im dojadili ti preterani izlivi nežnosti, jednog lepog dana rešili su da se razdvoje i da više ne dozvole da ih oblače u jednaku garderobu. Prestali su da zajedno idu i do škole. Nikada nisu obojica u isto vreme izlazili iz kuće. Nisu se više igrali zajedno u istom dvorištu. Kad bi na neki praznik njihova porodica pošla da se prošeta Kavurovom, glavnom

ulicom u Belorotнду, trudili su se da koračaju što dalje jedan od drugog, svaki na različitoj strani pločnika. Kada su poodrasli, ulagali su sve moguće napore da se fizički što više razlikuju: Đanbatista je pustio brkove, a Nikola se odlučio za bradicu; jedan se češljao s razdeljkom na desnoj strani glave, a drugi na suprotnoj. Kada su počeli da se udvaraju prvim devojkama, Đanbatista je birao one bujnije građe, otvorene i nasmejane. Za razliku od njega, Nikolu su privlačile sramežljivije i naklonjenije kući.

Taman kad su ljudi konačno prestali stalno naglas da ih podsećaju da su blizanci i taman kad su uspeli da se otarase i dosadnih seoskih baba, mobilisali su ih. Poziv za vojsku dobili su istog dana, 1. februara 1915. godine, iz ruku istog poštara. Poslali su ih u istu kasarnu, obojicu su ošišali do glave, a kada su i jedan i drugi obukli jednake uniforme, ponovo su izgledali toliko istovetni da ih opet beše nemoguće razlikovati.

Od tog časa su nerazdvojno prolazili kroz obuku. Za spavanje su ih rasporedili na isti par kreveta na sprat, jednog iznad drugog. Šest meseci kasnije, zajedno su otputovali na sever, gde su smešteni u istu jedinicu, a takođe su se zatekli zajedno i kada su primili vest da kreću na front i da moraju biti spremni za to da svakog trenutka stupe u borbu.

Upravo su bili napunili devetnaest godina i opet su izgledali kao dve istovetne kapljice vode, ali im to više nije smetalo niti su bilo šta činili da to izbegnu. Naprotiv, postali su nerazdvojni: spavali su bok uz bok, zajedno bi se zabarikadirali u nekoj blatnjavoj jaruzi i zajedno su se probijali kada bi usledio napad na austrijske položaje. Niko iz njihove čete nije bio u stanju da ih razlikuje. I kapetan Di Luka im je izdavao naređenja kao da su jedan vojnik:

„Palmizano, priđi sa zadnje strane šume i nateraj taj prokleti mitraljez da konačno umukne, inače će nas sve razapeti na krst!“

Đanbatista i Nikola nisu ni pitali kome je tačno upućeno naređenje. Obojica su se odmah izvukla iz rova i puzila po zemlji ka stenama, zbijeni jedan uz drugog kao da je zaista u pitanju jedno ljudsko biće. Posle su potrčali ka jelovoj šumi, a kada je pola sata kasnije neprijateljski mitraljez odleteo u vazduh, njihovi saborci su uskliknuli: „Živeo Palmizano!“, podrazumevajući da će obojica jednako primiti ovu glasnu pohvalu.

U novembru su Austrijanci otrovnim gasom bombardovali front na kome su blizanci činili podvige dostojne medalje za hrabrost. Kada se razišla smrtonosna magla, u oba rova je otkrivena jeziva količina leševa.

Vetar je usred napada promenio pravac, i nakon što je pokosio Italijane, izazvao je velike gubitke i u austrijskim redovima. Obe vojske morale su ozbiljno da se pomuče kako bi pokupile sve leševe koji su bili žrtve te ludosti. Ljudi kapetana Di Luke pronašli su blizance zagrljene, jednog preko drugog, tako isprepletane da beše nemoguće razdvojiti ih. Lica su im bila modrikasta, zbog otrova, a njihova usta, izobličena od užasa, puna guste pene. I uniforme su im još vonjale na gas.

Kapetan je bio odlučan:

„Manite se svega što trenutno radite i sahranite već jednom Palmizanoovo telo! Ne mogu ni minut više da podnesem tu grozotu!“

Vojnici su se rasejano zgledali, upućujući upitne poglede i kapetanu. Nisu znali na koga se tačno odnosilo.

„Kog Palmizana, kapetane? Nema šanse da ih razdvojimo.“

„Za ime boga, zar ne vidite da to uopšte nije ni potrebno? Zakopajte ih tu, na tom mestu, tako kako smo ih i zatekli! Kao jednog čoveka!“

I tako su sahranili Đanbatistu i Nikolu Martina Palmizana, onako spojene, na jednoj čistini u jelovoj šumi, da ostanu zajedno zauvek.

Kada se pročulo da su blizanci poginuli zagrljeni, u varošici su svi bili ožalošćeni, ali i iskreno dirnuti, pa je za njih održana masovna misa u Crkvi bezgrešnog začeća. Svi su ih pamtili kakvi su bili kao klinci, onda dok su se još istovetno odevali, pa su se obradovali što su pred smrt braća iznova prihvatila da izgledaju kao blizanci.

Nakon te nesreće, žene iz porodice Palmizano nosile su crninu do kraja rata. Svega nekoliko dana kasnije, na Badnje večer 1915. godine, iz Libije je stigla vest o smrti Đuzepea Vita (6), koga je zadesila gotovo egzotična sudbina, daleko od ratnih frontova, na mestu koje a priori uopšte nije delovalo opasno. Taj momak je bio prilično slabšan, a kao dečak je pobojeval od svih mogućih bolesti. U Tripoliju mu je usled neke infekcije temperatura skočila na 42°C, i posle petnaest dana delirijuma, više nije mogao da izdrži mučnu groznicu i izdahnuo je.

Sudbina je naumila da se još malo podsmehne tim seljacima, već dovoljno kažnjenim ratom: obaveštenje o ishodu smrtonosne groznice Đuzepea Vita pristiglo im je u trenutku kada se u njihovom mestu temperatura spustila na 3°C ispod nule. Kada su žene iz porodice Palmizano

Prokletstvo porodice Palmizano

izašle na ulicu da ga javno ožale, suočile su se s najhladnijom zimom od početka veka.

Martino Palmizano (7) umro je u martu od rane metkom u kičmu, zadobijenom u Petoj bici na Soči, reci koju su tad već svi varošani znali da pronađu na mapi. Većini je izgledala kao veoma lepa reka, mada prilično mala, u čošku sveta toliko dalekom od Belorotonda da su sumnjali da ona uopšte pripada Apeninskom poluostrvu.

U jesen 1916. godine, u svega nekoliko dana razmaka, pali su Stefano (8), Đuzepe Pjet (9) i Donato Vito (10). Prvi je poginuo izrešetan šrapnelima haubice; drugi je preminuo zbog gangrene koja mu je zahvatila nogu; treći je doživeo srčani udar u jeku same bitke. Sva trojica imali su verenice i nameravali su da se ožene čim se završi taj rat, koji je prerastao u sve veću ludost i koji je pretio da zbríše pola Evrope. Otkako su im stigle vesti o ovoj trostrukož žalosti, sve tri devojke su se zajedno razletele po belorotondskim ulicama, oplakujući svoju sudbinu kao da su ostale udovice. Niko posle nije mogao sa sigurnošću da tvrdi da li su trojica rođaka nastradali na obroncima Grmade, poslednjoj prepenci pre Trsta, u Sedmoj, Osmoj ili Devetoj bici na Soči, budući da su se ofanzive i kontraofanzive počele smenjivati vrtoglavom brzinom, a linija fronta pomerala se svake sedmice. Ali podudarnost ova tri smrtna slučaja u roku od svega nekoliko dana postigla je da loša sreća koja je pratila ovu porodicu bude uzdignuta na kategoriju legende. I od tog trenutka u varoši više niko nije sumnjao da postoji *maledizione* – prokletstvo – koje prati Palmizanove. A ukoliko je nekome bio potreban još neki dokaz, on je stigao već za nekoliko meseci, na Božić 1916. godine. Čak drugu godinu u nizu, tragedija je zakucala na vrata ove iste porodice baš na tu najlepšu noć u godini. Po izlasku s prve jutarnje mise, meštane je dočekala vest o smrti Đuzepea Đovanija (11). Krajem septembra, najstariji Palmizano se nekim čudom izvukao posle eksplozije u austrijskom rovu ispod italijanskih položaja na planini Strma peč, ali je tri meseca kasnije poklekao u poduhvatu u blizini Stelvija. Đuzepea su rasporedili na Alpe, da se pridruži snagama u visokim planinama, zato što je bio stručnjak za postavljanje mina, što beše veština koja je prilično poželjna i neophodna za neobični rat koji se poveo ispod zemlje na alpskom frontu; umesto da se napadi vrše na otvorenom, na površini tla, Italijani i Austrijanci su se posvetili kopanju tunela i postavljanju eksploziva ispod neprijateljskih

pozicija. Pod zemljom, u utrobi planine, Đuzepe je bio najspretniji od svih, ali se nikada nije osećao dovoljno prijatno kada bi na njega došao red da patrolira van tunela, po snežnim stazama koje su se ponekad nalazile i na visini preko dve hiljade metara.

Sve do kraja onoga što je ostalo od zime, i čitavog proleća 1917. godine, nije se pojavio nijedan telegram, a nedostatak novosti samo je podgrevao najcrnje slutnje. U suštini, za taj zastoj bila je kriva i malo slabija ratna aktivnost, što je na čitavom evropskom kontinentu nametnula ne baš prijatna klima. Međutim, čim se vreme popravilo, prokletstvo je iznova pokazalo svoje lice. Na Uskrs, se saznalo za Kataldovu (12) smrt u Albaniji, i to pošto je postala italijanski protektorat i kada su neprijateljski sukobi i zvanično prestali.

A na jesen je usledio užas u Kobaridu: front na Soči je pao, italijanska vojska se povukla s čitave linije fronta, koja se protezala od Jadranskog mora do Valzugana, vrlo blizu Trenta, a Austrijanci su iz stroja izbacili više od trista hiljada italijanskih vojnika, među koje se ubrajaju i poginuli i ranjenici i zarobljenici. U jednom jedinom danu 25. oktobra 1917. godine, i to na svega nekoliko kilometara razdaljine, nastradali su Vito (13), Đulio (14) i Anđelo Đorđo (15), sva trojica od rafalne paljbe, i to kad su ostali bez municije i kad su oficiri već poodavno utekli glavom bez obzira, ne setivši se da u trku bar dobace vojnicima naredbu o povlačenju. Sva trojica su nedavno bili mobilisani, jer su tek prethodnog proleća napunili osamnaest godina. Kada su primili vest o ovoj trostrukoj tragediji, u Belorotнду su konačno svi bili definitivno ubeđeni da nijedan jedini muški član porodice Palmizano neće preživeti nemilosrdni rat, a ni porodično prokletstvo.

Za čitavog njegovog života, u Belorotнду se svima činilo da je Domeniko (16) naivni dobrica, nesrećnik kome je sve uvek bilo potaman. Najokrutniji su ga smatrali za maloumnog i zafrkavali ga, ali on se nije žalio, budući da nije uviđao nikakvu zlu nameru u zajedljivim komentarima. Ljudi koji ga nisu poznavali redovno bi se iznenadili njegovim nepokolebljivim osmehom, zbog kog je izgledao pomalo tupavo, iako je to bio samo pokazatelj njegove nevine blagonaklonosti. U svom domu, kada je bio mali, zadobio je bezbroj ćuški zato što bi se neobjašnjivo zabuljio u